

IS K Å N E.

2559

Frosta härad.

Svensköps s:n.

Kilhult.

Sven Mårtensson.

R E G I S T E R.

Bröllopsrim	~~143.~~	1
Jul	145.	3
Majfirandet	146.	4
Födelse	148.	6
Sädd	150.	8
Skogsbruk	151.	9
Spökeri	152.	10
Död	154.	12
Begravning	157.	15
Bröllop	~~159.~~	17

II

Fästemöost	161.	19
Lysning	162.	20
Maran	163.	21
Lyte	164.	22
Vättar	166.	24
Storkarne	167.	25
Bäckahästen	168.	26
Skogssnuvan	169.	27
Spökeri	171.	29
Handel	172.	30
Påsk	173.	31
4-klöver, särskild egensk.	174.	32
Kloka	175.	33
Lappskott	177.	35
Folkmedicin	178.	36
-2-	180.	38
Midsommar	182.	40

2559

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESALFT

Jul	~~184.~~	43	2559
Aldermansgillet	~~186.~~	44	
Bygge	~~188.~~	46	
Folkmedicin	~~190.~~	48	
Kloka	~~191.~~	49	
Skydd mot ont	~~192.~~	50	
Dop	~~193.~~	51	
Skatter	~~194.~~	52	
Bloss	~~194.~~	53	
Historier om Kung Karl xv.	~~196.~~	54	
Djur /skydd/	~~198.~~	58	
Saltpetersjuderi	~~200.~~	60	
Historier	~~201.~~	61	

LUND'S UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

På en bröllops nille Bröllops
 en av de manliga gästerna rim.
 Sungen ha en gammal ad
 rimma. Hon ville inte, men
 då hon gick rimmade hon.

Hu hade emellertid
 den som had henne suttis
 häktad och hon såväl som
 hans drödar vora inte just
 så välkända. Hennes rim

lydelse:

Ki i Svensköps ha vad (varit)
en frukt släkte.

Både du o din bror
ha sådd i träkte.

145.

AMERICAN
POSTAL SERVICE
WASHINGTON, D.C.

Mar

3

2559

Den julafton brukar julafton.
man glöda brännvin i
fat, så att det blir bakt.

Den förste maj samlades i.e. Maj-fi-
myrmen och då hade randst.
man förut "salat ihop" till
brännvin. Då sjöng man:

7 dag är den förste maj.

7 dag är den förste maj.

och ingen får bli full

och ingen får bli mack, mack, mack,

så han på gatan drillar ihull.

Den andre maj var man 2559 2.
från och alustig men pizzade
upp sig med det som till-
äventyrs var över och då
sjöng man:

Idag är den andre maj

aj, aj, aj!

Gunn Håkansson bodde,
ad det verkade väl hollit på
som.

J. a

2559

FÖ D E L S E.

En tre till fyra veckor
efter ett barns födelse skulle modern "gå i
kyrke".

Födelse.

Efteråt ställdes till
kyrkegångsgille i hemmet.

Kyrkegångs-

Vid ett sådant kyrkegångs-
gille, där sagesmannen själv var med bjöds
rikligt på mat och dryck. Då mannarna voro
färdiga att bryta opp, voro de ganska bra i
snusen. Då de skulle taga avsked, gick Fär i

gille.

huset bort och ställde sig vid dörren, knäppte
ner byxorna och dro fram stämringen. En efter
en kommo så mannarna fram till honom, togo ett
rejält tag i stämringen och sa: Ja, ditte gilled
ha vi bara De o tacka får!"

2559

2559

Så en lantbrukare skulle Sädd.
börja så, kom hans grannar
till honom och sade: "Du
ska inte så så tidigt för
kråkenhet (då man var
i nedan, så var endast en
liten skumma återstod)
återstår." Den andre svarade:
"Det bör jag nog inte vara,
för — du spar, men Gud
rår och jag sår."

151.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

d.e

2.

2559

Man skulle så, då man
var i ryg, i timvärt. ty då
väkte tiden bra.

Byggnadstimmer skulle Timmer-
huggas i nedan. Det blev huggning.
då starkt och så gick där
inte "or" i det (or = mask).

En gårdarbitare Spöke.
berättade om att de såg en
färskt skrämt spöke där
i huset. I själva verket
var det så att Sven Håstensson
fick att driva lite skämt med
dem så att en halmkärve i
ett hjul, stann på halmen
och så rullade det framför
dem på vägen. Den ene

ville att de skulle sjunga 2.
"Vår Gud är oss en väldig bär" 2559
och så fortsätta.

2559

Sådan loden intrad And
och likets tvättats, ledes
en psalmbok under haken och
en sax på bröstet.

Fågra "väskor" kom
in i ställe och ville ligga
över natten. De bliva upp-
lysta om, att det enda de-
liga personst. var upptaget

vid likrummet en död 2559 2.
gammal kvinna. Efter
åbikilligt betänkanter be-
stämde de skänka och la-
de sig att så att sova i
likrummet. På natten
föll en eld i den av
livet och var i galvet.
Så tilltogs förskräckta rus-
de "värkarna" upps och
mot lären och den siste
skulle för dödsstraffet skall
sätta igen lären efter
sig. Då "rockningen" fast-
nade i läret. Han skrek:
"Släpps rocken, karingafan."

2559
ejist skär ja armen av
me." Så hade en av de
andra fått uppsin kniv
och kapade "rockningen"
av. På marzonen såg den
amma kvar i ställen.

3.

2559

Man hade i byn en Begravning.
Särskilt begravningslag.
Inga utom laget bjöds
till begravnings förutom
släktingar.

Innan man följde
likt till graven fick man
vars en stycke gröt i näven,
vilket äls upp genast.

En man vid namn Trued
var bjuden till en begravning.

Han varde liklaget på 2.
vägen till kyrkan och gick
då sin lyste gräs. Sen
gick han hem.

2559

Bröllopet varade alltså i
flera dagar, ja ända till Bröllopet
en hel vecka. Den andra
dagen manzon skulle att
brudparet upp och ge gäster-
na drickning på sängen.

Så men för till kyrkan
hade man färdigare med.
De gick i Järnå till kyrkan
men väntade i galopp åter

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

En följt. Liban på 2559 2.
hemmanen red. de före
en bräddsgården och
frågade om de fingo
komma dit. Sedan de
fick tillåtelse, red de
bräddsgården till måten och
hade en sällskaps hem.

Man hade "förmiddag"
med en bräddsgård.

En 4-5 baka bröd, stek
och gröt och baka.

J. e

2559

Idå plockan var fästernö, fäste-
brukade byns kvinnor komma mööst.
Sin hemme med "fästernö-
oetan".

162.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

20

J. e

2559

Vid lysningens utta-
gande skulle brudens lysning-
fader alltid vara med. —

2559

Det var Maron, som flä-
tade hästarnas manar. Maron.
En att skydda hästarna
hantade man hänga
upp s. k. marestenar öfver
hästarna.

Maron gick ju på folk
veträ och vilje kväga dem.

J. f.

2559

En man, som sågsamman
kände hade en lyte — en lyte.
röd märke — i pannan.

Sådan fick barnet, som
modern blev träffad av
något föremål i pannan,
då hon var med barnet.

Umspelvis var det van-
ligt, att då kvinnorna på
våarna skuro sättespata-
ter, på skamt slå varandra

med påskarsbitar. Det kunde
ju då lön handa om det
kräffade i pannen.

2559

2559

Sven Mårtensson hade ofta ² Västlänne
läst Salas om västfolkens.
de hade ate i markerna.

X67.

25

Skane
Frösö
Fränstorp
1771/1779

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Myndas Bonde Lihon P.b.

Ber. as Sven Mårtensson
Bilthult Svandags

2559

För låga liter tuktaka Fågeln.
Jamm starkar på ma- Starken
derna i Svandags och
då brukare folket säten
upp kjul åt dem på talen.

2559

Bäckslästen talade Bäck-
man mycket om Jörn. Wästen.
Han kunde bli så lång
som helst och så många
som helst kunde sätta
sig upp på ryggen på
hossan. Sen för han
åstad längs med bäcken.

Skogs-sunnan brukade
ibland gå in och värma
sig på en ställe. Hon
gjorde ofta så, då ingen
var hemma. Hon såg ut
som en människa, men
hon sprang aldrig rakt
fram utan snurade sig
runt om. Bakten var hon
ihälig. Då man såg

Skogs-
sunnan
—

hunn gick man län viler. 2559
Bara man vände "huan"
(mössan) eller "lommen"
(jickan), så kom man
rätt igen.

2559

En kväll då Sven Spöcker
Mårtensson var med
sin moder ute på ången
fick de några sågo de en
dunkel spikvad sprunget
förbi och skrika som en
bock. Då de sågo efter
fanns inga spår på
vägen.

2559

Kän i världen brukade Uppmål
småläsningarna och återigen
kan man se och säga för
och boken.

Skärfvardskvällen färo Päsk
både karar och fruntimmer,
som för öfrigt hade något Blåkulla
med "den lee" att göra sin
blåkulla på "resla och päst"
(nyseraka och kvast).

2559

Om man har på en tralleri
4-klöver, så skulle man hurd
kunna se de, som trallade. nat.

2559

Vissa människor hade Klaka.
färmiga av "skrivna bost"
sjukdomar. De brukade
plocka av alla sorters
ärter under sommarnatten
och röka den gjorda smet.
En klak gammal man
en gång till Sven Mår-
tenson och han visade
huru då en gammal

är, som han hade på
handen och sade, att det
var en ringarum. Gummman
skrev ikring den och
muntlade och brallade,
men den gick inte bort.

2559

Sedan Håstensson talade
då om att det var en
är och grinsade åt henne.

Hon blev förfärligt
ond och lovade honom
att möjligt var, men han
hade inte märkt något.

2559

Man hade för sig att lappar-lappstent.
na sköter sjukdom på
"skanningarna". Det fanns
de, som kunde skicka
den turboten.

f. f.
v.

2559

Blodhalning var Falkme-
en vanlig akkomma. Om dicin,
man slog ner en skalad djur.
ekspåls på det ställe i
marken, där djuret tappat
sin blod, blev det bra.

Det hjälpte också,
om man saulade upp blø-
det och gav det sjuka djuret
att dricka, men då måste

man samtidigt se gärd
kan ju då lilla mazen
lös.

2.

2559

2559

Arnd Spelmanen hru - Falk-
kade bota landvärt genom me-
od slå alja på salt och ta dicin
rota länderna därmed.

Han hade bokat Sven
Härtensten på det sättet.

Om man petade eller pre-
gade, som man sade, med
en spik i den tjuka huden
och sin slog in spiken i

en brud, som man aldrig
mer kan jätli, så gick
sandvårken bort.

2.

2559

2559

Midsummerafton restes Midsummer.
majstäng på en slät och
vacker plats i skogen och
där dansade ungdomen runt
om den. En eller två spelmän
funns uti. Maj-
stängen var rak utan tvär-
trän och klädd med grönska
och blommor och pappers-
resmor. Man satte även

upp kungens namncliffer
men var kunde inte säga-
mannen minnas. Han
brukade "skramla" ihop
sin "fylled" vanligen beakt
krämvin. "Jän skulle ju
gärna start te (startet tin)
om en skulle ha hurligt."

2.

2559

184.

N. 42

Ernsjö, Sh

C.

2559

Juldagen fick man inte
gå i byn för då fick man
"kattabulla" (en slags bålver).

En slaktare hade fått sådana.

Vid julfesterna brukade
myckorna släpa upp gubbar
av hö och sätta utanför dörrar-
na. Då julkul skulle gå ut
föll "gubbarna" in och skrämd
dem.

Jul:

Ruinernas första bekym-
mer var att få julfisken
bra blod och dricka väl
fäst. Om dricka inte ville
jasa, så tog man mannens
(husbondens) byxor och lade
över drickabotteln - då jäste
dricka bra.

2559

c.

2559

I varje by fanns en äldre-
man. Varje år valdes ny äldre- Altermann
man. Sagesmannen ville
minnas, att man hade äldre-
mansgillet den första maj.

På den tiden sad man här
bords. Då en man i halsben
för första gången var på
is kalas, där man hade "gå-
endes bord", sade han: De

a ja gu länze sin ja
geck o aod. De ha ja inte
gjart sin ja vājta faoren."
(vakta faren)

2559

~~777~~

46

~~777~~

~~777~~

2559

Så brukade man mura hus-
en djur inne, då man byggde byggnad
en ny hus.

Sven Martensson kände
en man, som baradhiel i
stolparna mellan hästspil-
arna, då han byggde, och
stappade en levande oron in
i hålet och satte en träplugg
från. Det var för att hästarna
skulle drivas.

47

Da man rer ed gammalt
hus på en ställe, hittade
man under tröskelen en låda
med en arm i.

2559

~~2559~~

190.

J: f. 48

2559

Så någon blivit
ambiten, hade man
någon klack till att
"signa" bort det onda.

Folk-
medicin
Ambiten.

191.

C. 6. 49

2559

En lantbrukare hade Kloka.
ett par hästar, som "stodo" Hästar
(ville gå fram). En "klak" som stå.
gabbade sig upp i vagnen.
tog en arm och använde
som piska och sedan gingo
de. På kvällen gav han
armen friheten igen.

Skane
Frösta
Svensköp
— 1929 —

~~1928~~

1928.05 Bonde Måsson F: a 50
Ber av Sven Mårtensson
i Kihult Svensköp

2559

Han lade stål i
sådeslackarna för att inte
någon skulle förgöra så-
den. Sven Mårtensson köpte
en gång såd i Esrange
och i den famn han var
st. liar.

Skryll.
mat
out.

193.

51

J. C.

2559

Så en barn skulle döpas, thaps.
skulle faddrarnas namn
upprävas helst skriftligen.

En man skulle ha sin
barn döpt, men han skulle
själv fungera som fadder.

Han skrev om detta
till prästen men svarade
fel, vad den skrivelsen kom
en lyd: "Sinnig gången ä
ja sål fader till barnet."

194.

52

E:a

A:p.

2559

På många ställen Skatter
betalas om, ad skatter
funns nergrädda.

En man vid namn
Palenkvist brukade gräva
efter skatter. Han skulle
vara lytt och inte se sig
om, annars försvann
skatten djupare ner i
jorden.

När gästablåss dyktes Blors.

skatter fimmars utgrävda.
Gästablöss drogo ikring på Bloss.
vägarna, men vad de be-
tydde visste ingen. Kanske 2559
sådana som inte hade pr.

196.

1.

2559

Kung Karl kom en mar- Historien
gon tilja (bittida) genom om Kung
Kilbult och mötte då Karl IV.
en bonde, till vilken han
sade: "Vet du, hur kungen
ser ut?" Bonden knuffade
till kungen och sade: Ja
gir kungen fan, ja ska
se ätte mina ög (hästar),
di ha välträng (skenat).

Lave Alsson i Skepparstör 2.
var en rik och färmam bond,
som ibland kände seesspann.
Då Kung Karl en gång måtte 2559
honom med ett sådant sate
han: "lite mindre lyx och
lite mer pengar på fickan,
Lave Alsson!"

Då Karl XV en gång
var där i trakten hade
mycket folk samlets för
att se honom. Man intilla-
de då en gammal, och i den
där fina vagnen, där

kungen äkte, då äkte
kungens markatta. Gummans
myfikenhet tog överhanden.
då vagnen slammade ned 2559
från, där hon stod, så ut hon
gjorde fram och tittade in
i vagnen. Gamla hästen
sade hon: "Å, du var ju
ut som en människa,
den rädda!" Kungen var
ju både förvånad och arg
och svarade: "Va säger du
kärning?" Jösses de kan
smacka äck, skrek gummans
och sprang tillbaka.

3.

Karl XV skulle en gång
köpa en bildning av en
bildningspojke och sade till
pojken att han inga pengar
hade, men ville ha den
på kredit, om han var
betrod. Pojken svarade:
"Se du ju Lammeliens
lyggsli ut, så de går väl."

2559

Kungen gav honom då
en sedel och sen kallade
pojken sig "Kunglig Konve-
rentör."

2559

För att skydda kreaturen Skydd
mot trallorn brukade man mat
rita eller skära kors över ont.
därrarna till stallen.

Den första gången en
nykalvad ko mjölkesades
lades alltså stål i mjölk-
spannen.

Den första gången
på våren, då kreaturen

skulle släppas ut till
rättning. brukade man
lägga en yxa på Tröskeln.

2.

2559

2559

Saltpeterssjutare eller
grävare brukade gå i kring
och gräva upp jord i
skallarna. I Svansteds
fanns en smältnings-
kärna som grävde upp
jord till saltpeter.
Saltpeterssjutarna fanns
här och var.

Saltpeter
sjuteri.

1.

2559

En gång på en gille,
där man såg sin barbro, fanns Kristorier
också bland gästerna en fru
med sin lilla dotter, som varit
borta i stan en tid. Vid
en tillfälle, då alla voro borta,
ropade flickan: "Mamma
lilla, mamma har fått abbika
på fisken!" Då de andra
skriattade, tillade flickan:

"Ja, lilla på Lallriken!"

En jul var några
glada studenter på besök i 2559
prästyrdan. De beslöt då
att driva lite skämt med
prästens jungfru, som på-
stod, att hon inte var rädd
för någonting, varken den
lilla eller spöken. En av
dem hängde en vit lakan
över sig och gick upp i
kyrkan till altaret och så
håller de jungfrun gå och
hämta en psalmbok, som
låg på altaret. Då hon kom

dit, trädde skogenaden fram
och mumlade med döv röst:
"Jag är ängeln Gabriel, fall ned
och kyss minna fötter!"

3.

Junzfrun svarade: "Ja ä
prästens piga Pernilla, körs
han me i ämmen!" Därpå
hon grep psalmboken och gick.

2559

Fågra murare arbetade
på en gård och av någon an-
ledning hade de blivit lite
osams med husmodern, som
emellertid var en karaktär kvinna.
Vid matlags skickade hon sin
13-åriga flicka ut att kalla

in folket men gav henne
särskilda instruktioner med
avseende på murarna.

4.

Stä pliskan kom till den
sade hon: "Stenstuda, drammel-
ota, murfår, di skulle oss
gå må, mar så vi skulle
gå in o eda!"

2559

Pärten i Vram skulle
ha fått titeln hovpredikant
för att han spelte kort så bra
med biskopen.

Man påstod allmänt
att länsmannen hade "den liden"

i sitt sällskap, då han var
ute på färretningsar.

5.

Så de skulle flytta kyrkan
från Svensköp till Källan,
kom Länsmannen åkande
dit för att inspektera och då
klagade han på de dåliga
vägarna: "Sådana vägar kan
ju icke fara färdas åt!"

2559

De nöjda å sin, så han
kan fara sin väg, när han
vill, svarade en avsmannare.

Så de en gång höll
på med hösten på en gård
sade en av pigarna till den

6.
ene drängen, som hon hade
ett horn i sidan" till: "Ja ä
så ogiveli (alustig och hidsig)
så ogiveli, så ja kan inte
eda så med som en lort!
Ä du nåd ogiveli?" "Vä!
ja så ed du den då,
svarade hon.

2559

Genom skiftet hade
en bonde där i trakten
fått flytta ut, varigenom
han kommit långt bort från
vissa åkerar. En annan ut
byns bönder frågade honom
en gång: "Här ska du få

och din mög (hur ska du få
kört ut din gödsel).?"

2.

"Ah - ja, ja får väl ta
in för 4 stycken "fitterell"
(en dåtida luxuriet), så går
de väl."

2559

En fanyntare kom
en gång för att färrätta
någon slags inspektion, men
var färdens skull inte vidare
väl såld av bönderna. Så
han kom till Jens Tröls Jens,
stod denne utanför sin gård.

Så Jens skulle visa honom
den något smala och krång-

liza inkarseln till gården,
persade han på att se utlopps
åt sin förargelse genom att
välkomna honom sålunda:
"Kör enz där, din faus
jabbare!"

8.

2559

Man var i den gamla ti-
den rädd för spöken och
söndant och ville följaktligen
gärna ligga ensam om
nätterna, varför man gärna
gick till varandra och låg.
Mången stackers man var
en "vår" husbon kunde dock
vare hemma så då och då

Släppen hemifrån och veta
att jag har någon gräsme vid
en besök.

9.

2559

En medelålders kvinna
hade begravning efter sin
man en långfredag. Då
hon syntes mycket sargen,
ville prästen trösta henne:
"Var inte ledsen, man kan väl
jå en man igen."

"Ack ja, men de kan ju
inte bli samma van präst!"

Det fanns i byn en
gammal karing, som var

ansedd som synnerligen
älskadt och lömsk. In-
hämmandet av kreaturen
villade henne attid svår
färdigelse och då hörde
hon attid skrika: "Se på
koen o se på kalen o
se på fan!"

10.

2559